

Eila Maria Räsänen

Vaikeuksien kautta voittoon

Torpantytön tarina
huutolaisuudesta, siirtolaisuudesta
Australiassa ja elämästä Suomessa

**VAIKEUKSIEN KAUTTA
VOITTOON**

Eila Maria Räsänen:

VAIKEUKSIEN KAUTTA VOITTOON

**Torpantytön tarina huutolaisuudesta,
siirtolaisuudesta Australiassa ja
elämästä Suomessa**

© 2019 Kirjailijan nimi/ tekijänoikeuksien omistaja **Eila Maria, Räsänen**

Kaikki oikeudet pidätetään.

*Kuvat, linkit ja toimitus: **Seija Maria, Tarvainen***

*Editointi: **Jarno E., Tarvainen***

Kustantaja: BoD™ – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789523303928

2. painos

Sisällys

Toimituksen puheenvuoro	7
Esipuhe	8
1. Varhaislapsuus	9
1.1 Vaivaistalolla	9
1.2 Huutolaisena lammen rannalla	13
2. Vihasilla	22
2.1 Uusi koti saarella	22
2.2 Sota-aika saarella	29
3. Kansakoulu aika	45
3.1 Siirtyminen Matiaksen huostaan	45
3.2 Kansanparannuskeinoja kylällä	59
3.3 Olli-velipuoli Veeran holhoojana	63
4. Silikkikylän elinkeinot	73
4.1 Omavaraistaloutta kylässä	73
4.2 Kansakoulu elämänlaadun parantajana	77
5. Nuoruus aika	83
5.1 Veeran ensimmäiset työvuodet	83
5.2 Veeran piikapaikat maataloissa	90
5.3 Veera käy karjanhoitokoulun	97
6. Hämeeseen muutto ja avioliiton solmiminen	110
6.1 Veera karjakkona ja kotiapulaisena	110
6.2 Veera avioituu Ronin kanssa	114
6.3 Marja-tyttären syntymä	120
6.4 Lähtö siirtolaiseksi Australiaan	124
7. Elämää Australiassa	137
7.1 Bonegillan siirtolaisleirillä	137
7.2 Siirtyminen Villawoodin hostelliin	143
7.3 Veeran uskoontulo ja Ronin juomakierre	148
7.4 Muutto hostellista vuokra-asuntoihin	153

7.5 Onnen pilkahduksia ja arjen pyöritystä	162
7.6 Veeran vaikeudet	173
7.7 Ronin menehtyminen ja unelmien murentuminen	182
7.8 Paluumatka Suomeen alkaa	188
8. Kotimatka alkaa	192
8.1 Merielämää Orsova-laivalla	192
8.2 Laiva saapuu Lontooseen ja lento Suomeen	199
9. Uusi avioliitto Suomessa Silikkikylässä	205
9.1 Tampereelle paluu	205
9.2 Uusi avioliitto Aatun kanssa	214
9.3 Maaseutuelämää lammen rannalla	221
9.4 Karjatalouden alasajo ja tilan myynti	232
10. Kaupunkielämään totuttelu	243
10.1 Uusi asunto kerrostalossa	243
10.2 Paholaisen iskuyritykset	245
10.3 Torppa siirtyy Veeralle kesämökiksi	251
10.4 Pyhiinvaellus Israeliin	255
Linkkejä ja kirjallisuutta	259
Kuvaluettelo	262
Johtopäätöksiä	263

Tämä kokemuskertomus on ”Veera Sohvin tytär” kuvaus siirtolaisuudesta Suomesta Australiaan. Tarina kuvastaa 1960-luvulla olleita toiveita paremmasta elämästä ulkomailla. Suomessa oli ollut 1958 ”yöpakkasia” suhteessa Neuvostoliittoon sekä työttömyys oli lisääntynyt. Tämän tiesi mm. tamperelainen aliupseeri ”Roni”, joka tavallaan evakui perheensä Australiaan varmistaakseen paremman tulevaisuuden heille. (vrt. Yle Elävä arkisto Yöpakkaset ja noottikriisi). Olihan Roni jo viime sodissa menettänyt kaksi vanhempaa veljeään. Asiat eivät kehittyneet Australiassa hänen perheellään toivottuun suuntaan ja seitsemän vuotta myöhemmin leskivaimo Veera sekä tytär ”Marja” palasivat Suomeen.

Veera on tämän kirjan päähenkilö, jonka uskonvakaumus on auttanut elämäntiellä eteenpäin. Tarinassa on myös paljon folkloristisia aineksia, kuten kokemuksia ylliluonnollisesta, taioista, kummituksista ja maalaispitäjän ”Silikkikylän” ja australialaisesta elämänmuodosta. Henkilönimet ovat fiktiivisiä ja jotkut työ- ja asuinpaikat ovat jääneet piiloon. Sen ajan yhteiskunta-, sosiaali- ja koulutusolot sekä kaupungit ovat tarinassa olleet oikeita, myös laivat, joilla siirtolaiset matkustivat sekä itse tapahtumat. Ketään ei kuitenkaan haluta syyllistää, vaan kirja on kuvaus sen ajan köyhälistön, vaivaisten, työläisten ja sotavankien oloista ja parempiosaisten asenteista heihin.

Kiitän niitä henkilöitä, jotka ovat auttaneet minua työstämään tekijän luvalla kansiossa viruneen käsikirjoituksen 1980-luvulta yleisölle luettavaan muotoon. Kirja- ja e-versiota on hieman muokattu alkuperäisestä arkistossa olevasta versioista.

Terveisin toimituksessa avustanut Seija M. Tarvainen 5/2019

Esipuhe

Tarinani sanomaa saa jokainen pohtia. Mikään ei kuitenkaan muuta sitä, mitä "Veera Sohvin tytär" on elämässään nähnyt ja kokenut. Se on kokemuskertomus pikkukylän torpantytön elämästä, kuinka hän lähti onneaan etsimään kauas Australiaan saakka ja palasi viimein kotiseudulle. Kirjani henkilönimet ovat kaikki keksittyjä.

Tämä on ensimmäinen kirjani ja saattaa jäädä myös viimeiseksi. Sitä paitsi asiat on kirjoitettu kronologisella tyyllillä. Eivät kaikki kirjat tarvitsekaan olla saman kaavan mukaan kirjoitettuja.

Varmaan jokaisella ihmisellä olisi kerrottavana oma elämäntarinansa, mutta tämä on kertomus Jumalan kaikkivoivasta rakkaudesta. On mielenkiintoista huomata, kuinka Hän johtaa ihmisyksilöä, varsinkin niitä, jotka ovat tunnustautuneet Kristuksen seuraajiksi eivätkä ole Hänen nimeänsä kieltäneet.

Tekijä Eila M. Räsänen

1. Varhaislapsuus

1.1 Vaivaistalolla

Veera¹ syntyi 1935 köyhän työläisen aviottomana lapsena erään pohjoiskarjalaisen vauraan ja maatalousvaltaisen pitäjän sairaalan synnytysosastolla. Hän oli jo äidilleen "Sohville" toinen avioton lapsi. Olihan Sohville kolme vuotta aikaisemmin syntynyt "Leevi" -niminen poika niin ikään luvattomasta suhteesta. Kyllä Sohvi oli ollut avioliitossa yhdeksän vuotta ja tästä liitosta oli syntynyt "Olli ja Ilkka" -nimiset pojat. Olli ja Ilkka -poikien isä oli sairastanut melkein koko ajan keuhkotautia ja niinpä Sohvi joutui kovaa työtä tekemällä ja osaksi kerjäämällä viemään perhettä eteenpäin. Kertomansa mukaan hän laittoi pojat kelkkaan, kun lähti kerjäämään.

Sitten sairas kuolla kupsahti ja niin rutiköyhä Sohvi ei kyennyt huolehtimaan perillisistä. Kunta tuli apuun ja sijoitti pojat kunnan eläteiksi eri maataloihin. Heistä tuli ilmaista työvoimaa myös

¹ "Veera" kuvailee elämäänsä köyhimpään kansanluokkaan kuuluneena henkilönä ja aluksi hän asui vaivaistalolla.

myöhemmin. Tuohon aikaan ei ollut lapsilisiä², puhumattakaan leskeneläkkeistä tai vanhuusavustuksista³. Kun Leevi aikanaan syntyi, niin hän joutui oitis vieraiden hoiviin eikä hän koskaan kertonut kenellekään, millaista hänellä oli huutolaisena.

Vaikka Sohvi oli rehellinen ja työteliäs ihminen, niin hän oli helposti ihmisten petettävä eli nenästä vedettävä. Ihminen on aina ollut ihmiselle susi. "*Homo homines lupus*" tunnettiin jo kaukaisessa latinan kielessä. Se on siis ollut kylmä totuus heti syntiinlankeemuksen jälkeen.

Palkka-asioissa monet käyttivät Sohvia hyväkseen, samoin miehet saivat hänet helposti sänkyyn. Niin oli käynyt nytkin. Lyhytaikaisen rakkauden seurauksena syntyi tytär tähän kovaan maailmaan. Kun hän syntyi, Sohvi kutsui häntä usein Veeraksi, vaikka kasteessa annettiin aivan toinen nimi.

Tuohon aikaan ei yksinkertainen kansa tuntenut mitään ehkäisymenetelmiä, joten oli otettava vastaan jokainen lapsi, joka tuleman piti. Varmaan pappi kastaessaan ajatteli, että "*siinä on taas äpärä, toisen luokan kansalainen*". Siihen aikaan hyvin helposti nimitettiin luvattomasta suhteesta syntyneitä lapsia

² Historia. Kelan verkkosivut: <https://www.kela.fi/historia>

³ Hautala, Eija: Sosiaaliturvan perusteet. Verkkokurssi osoitteessa <http://www.oamk.fi/~eihautal/oppimateriaali/>

äpäreiksi. Sanassa kuitenkin sanotaan: *"Se, mikä maailman silmissä on halpasukuista ja halveksittua, on Jumalan silmissä valittu, kallis."* (1. Kor. 1: 28.)

Veera oli kastettu jo synnytyslaitoksella varmuuden vuoksi, sillä hän oli kunnoltaan niin heikko. Sellainen räpäle vain. Hyvä, kun henki silloin tällöin hieman pihisi.

Muutaman päivän kuluttua annettiin Sohville lupa poistua sairaalasta. Hän kietaisi Veeran vanhoihin vaippoihin, joita parempiosaiset olivat hänelle säälistä antaneet. Ero rikkaan ja köyhän välillä oli suuri. Nyt Sohvi suuntasi kulkunsa pitäjän kunnalliskotia kohti, jossa hän oli siivoojana ja sai asua työsuhteasunnossa siellä. Hänellä oli ankea pikkuinen huone, jonne hän oli varannut pärekorin uutta tulokasta varten. Sohvin puheid^{en} mukaan vauvan hengissä pysyminen johtui paljolti hänen voimakkaasta äidinmaidon erityksestään. Hän jatkoi imetystä niin kauan, kunnes Veera oli kaksivuotias. Raskaan työnsä lomassa hän sanoi käyneensä ihailemassa ja imettämässä lastaan.

Ensimmäinen avioliitosta syntynyt tytär oli kuollut kahden kuukauden ikäisenä hinkuyskään ja niinpä Sohvi oli päättänyt pitää Veeran luonaan ainakin toistaiseksi. Pian Veerasta tuli

vaivaistalon⁴ mummojen ja ukkojen lemmikki. Vanhapiika johtajatarkin ihastui jo synnytyslaitoksella lapseen. Johtajatar oli käynyt tapaamassa Sohvia ja niin hänestä tuli Veeran kummi. Toiseksi kummiksi tuli eräs vaivaistalon hoidokki, jota kutsuttiin "Piippu-Mariksi". Hän tuprutteli kessua pitkällä piipulla omaksi nautinnokseen ja aikansa kuluksi.

Siihen aikaan tupakan ystävät kasvattivat tupakkansa peltotil-kuillaan. Kunnalliskodin hoidokit työskentelivät kunnan maatilalla. Kaikki, jotka vähänkin kynnelle kykenivät, komennettiin tuol-
loin kunnan maatilán töihin ja navettaan. Sitä paitsi hoidokit oli-
vat halpaa työvoimaa. Vaarattomampia mielisairaita käytettiin
työhön. Kunnalliskodin yhteydessä oli tuolloin myös mielisairail-
le osasto, jota kutsuttiin *Hourulaksi*.

Tämä piippu-Mari huolehti Veerasta kiitettävällä tavalla. Siten
lapsi sai olla vaivaistalolla. Eihän Sohvi olisi joutanutkaan juok-
semaan Veeran perässä, kun tyttö rupesi kävelemään. Hänen

⁴ Vaivaistupa. Artikkelí Wikipediassa linkissä
<https://fi.wikipedia.org/wiki/Vaivaistupa>. Vaikka yleensä vaivaistalon asukit
olivat hyväntahtoisia, joukossa oli myös noituutta harrastava "Joigun Liisa",
joka suuttui Sohville tämän kyselyä: "Mitäs Liisa?" Liisa lupasi kostaa ja niin
tekikin. Noita heitti kuukautisvettä vaivaistalon kiukaalle, jossa he kylpivät.
Sohville kehittyi silmiin trakooma, ja hän sokeutui myöhemmin Syrjäkylällä.
Sitten trakooma leikattiin kunnan varoilla Helsingissä.

tehtäviinsä kuului osastojen siivous ja perjantaisin sekä lauantaisin vielä siivouksen lisäksi huonokuntoisten hoidokkien saunottaminen. Piippu-Mari syötti Veeraa omalta lautaselta, kuten siihen aikaan monessa paikassa oli tapana. Ei piippu-Mari hennonnut jättää piippuaan sivuun edes ruoka-aikana, vaan se oli oltava käden ulottuvilla, kuten uskollinen Musti-koira isäntänsä jalkojen juuressa. Vaivaistalon ruoat olivat yksinkertaisia, mutta ravitsevia ja niillä tuli kyllä hyvin toimeen. Kasvisravinnolle ei siihen aikaan osattu antaa niin suurta arvoa kuin nykyään.

Saattoihan siitä piipun kupista tipahdella joskus tuhkaakin lautaselle, mutta mitäpä siitä. *"Lisänähän se on rikka rokassa ja hämähäkki taikinassa"*, näin Sohvi usein sanoi. Kaikesta huolimatta Veera oli lihava pullukka silloin, kun Veeraa oli aika siirtää kunnalliskodin ilmapiiristä johonkin kotiin kasvatiksi.

1.2 Huutolaisena lammen rannalla

Siihen aikaan kunta⁵ maksoi pientä raha-avustusta holhoteistaan niille ihmisille, jotka ottivat näitä kovaosaisia tupansa nurk-

⁵ Historiaa. Suuriruhtinaskunnasta hyvinvointiyhteiskuntaan. Verkkosivusto <https://stm.fi/ministerio/historiaa>

kaan. Ensimmäinen Veeran kasvattikoti löytyikin sitten vuoden ajaksi "Silikkikylästä", joka on eräs syrjäkylä. Talon isännän nimi oli "Santtu Suhonen". Tämä Santtu oli hyväntahtoinen ja huumorintajuinen mies. Hänellä itselläänkin oli paljon lapsia ensimmäisestä vaimostaan, josta hän oli jäänyt leskeksi. Nyt hän oli naimisissa "Emma" -nimisen naisen kanssa. Uusi vaimokin oli vielä synnyttänyt "Kalle" -nimisen pojan. Tämän Santun hevosen vetämään rekeen Veera istutettiin uudenvuodenpäivänä. Kotia piti kunnan elätin vaihtaa aina vuoden alusta, ellei holhooja halunnut pitää kauempaa holhottiaan.

Sohvi lähti samaan kyytiin saattamaan tytärtään. Vähäiset vaatteet olivat pahvilaatikossa reen etupuolella. Santtu nykäisi hevosta ja niin lähdettiin. Sohvi peitteli Veeran vällyjen alle, sillä olihan talvi ja pakkanen. Niin sitä ajaa karautettiin Santtu Suho- sen pihaan. Siellä kuusi Santun omaa lasta toivottivat uuden tulokkaan tervetulleeksi iloisin huudoin. Kaksi vanhinta lasta olivat jo menneet työelämäänsä. Sohvi kiikutti Veeran tupaan sylissään. Veera oli joukosta pienin ja niinpä "Hilda" -tytär huusi:

"Haluan pitää häntä sylissäni!"

Tähän pyyntöön suostuttiin ja pian Veera oli toisten mukana leikeissä. Lapsillahan ei yleensä ole mitään estoja. Emma-emäntä pisti oitis kahvipannun tulelle ja kohta höyrysi kupeissa kuumaa kahvia viluisille matkalaisille.

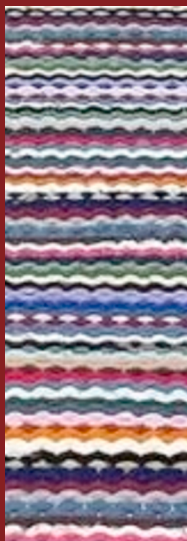
Joku varmaan nykypäivänä ajattelee, että eikö Santulla ollut jo omia lapsia tarpeellinen määrä? Olihan niitä, mutta ei ollut lapsilisiä eikä muita avustuksia, joten ne vähäisetkin killingit, joita kunta maksoi Veeran ylläpidosta, olivat nekin tarpeen. Omista lapsistahan ei näet saanut mitään. Kahvit juotuaan Sohvi kiirehti takaisin kunnalliskodille työhön.

Sohvi lupasi käydä Veeraa usein katsomassa, minkä lupauksen hän myös täytti. Vähäisestä palkastaan hän aina säästi jotain, niin että hänellä oli aina mukanaan pikku tuliaisia, kuten pikku mekkoja, essuja tai lakritsaa. Pian Veera tottui uuteen olinpaikkaan. Lapsethan yleensä viihtyvät siellä, missä on toisia suurin piirtein saman ikäisiä lapsia. Päivät kuluivat iloisissa ja raisuissa leikeissä. Välillä vähän tapella nahistiin. Taisi siinä ilmaantua joku mustelmakin, mutta niitä ei kukaan muistellut.

Veera oli jo kolmannella vuodella ja hänelle alkoi kehittyä eräs Jumalan ihmiselle antamista lahjoista: muisti. Taloon, johon Veera joutui, oli tyypillinen maalaistalo. Tuvassa oli iso vanhan--

aikainen kivi-uuni, jossa oli portaat, joita pitkin noustiin uunin päälle. Sinne Veera kapusi aina pakkaspäivinä lämmittelemään. Yöt hän nukkui karkeatekoisessa kätkyessä. Kehto oli palvellut talon kaikkia lapsia heidän pienenä ollessaan. Veeran maatessa kehossa sitä heilutteli talon melkein aikuinen poika Aatu. Kukaan ei olisi uskonut silloin, että eräänä päivänä Veera olisi Aatun vaimo ja tämän talon emäntä. Mutta kohtalo kuljettaa, kuin tuuli laivaa, sanotaan. Sitä Veera piti myöhemmin Jumalan johdatuksena.

Niin talven selkä taittui kevääksi. Isommat lapset kävivät koulua. Tosin Hilda -tyttären ja "Kustaa" -pojan oli käytävä koulussa vuoropäivinä, koska heillä oli käytössään vain yhdet kengät. Näitä kenkiä he sitten vuoropäivinä pitivät. Koska perhe oli suuri ja raha erittäin tiukassa, ei Santtu kerta kaikkiaan pystynyt hankkimaan kaikille kenkiä. Vaatteitakin pidettiin niin, että mikä vaatekappale ei suuremmille mahtunut, niin sitä pienemmät käyttivät. Noina päivinä Veera sai elämänsä ensimmäisen selkäsaunan Emma -emännältä. Veeraa oli opetettu potalle, mutta hän ei muistanut käyttää sitä, vaan hän laski isot ja pienet tarpeet housuihinsa. Selkäsaunan jälkeen Veeran muisti ihmeellisesti terästyi, eikä sellaisia vahinkoja päässyt enää tapahtumaan.

Tämä on pohjoiskarjalaisen "Veera Sohvinntyttären" todellisuuspohjainen kertomus elämästä huutolaisena, siirtymisestä työläiseksi Tampereelle, avioitumisesta ja muutosta siirtolaiseksi 1960-luvun alussa Strathnaver-laivalla Australiaan. Sieltä hän palasi leskenä tyttäriineen Orsova-laivalla kotiseudulleen. Kirja sisältää paljon kansanperinneaineksia ja runojakin sekä kuvausta elämästä 1935-1980 -luvulta. Kirjan henkilöt ovat keksittyjä, samoin osa paikkakuntien nimistä. Kirja opastaa lukijaa luottamaan Jumalan johdatukseen taikauskon sijasta.

"Tää elämäni on ollut kuin räsymatto, monenlaiset raidat kudottu on matkamiehet viittaen. Valot, varjot vuoroin peittänyt on sen. Näinhän täytyy olla. Ei räsymattokaan olisi räsymatto, jos kuteet sen valkoiset vain oisi,..."

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi